Balassa Eszter

Léleköló utazás

JÓNÁS TAMÁS: LÉLEKVESZTŐ

A sötét pincében csupán egy bekapcsolt tévé képernyője világít – fénye egy fotelban kuporgó alakra vetül. Egy férfi, vagy inkább egy kisfiú. Szorongó arcvonásai a füles sapka keretében nem enyhülnek, hiába csendül fel a tévémackót emlékezetünkbe idéző jól ismert fagottdallam, s hiába ígér esti mesét a bemondó is. A mese egy kisfiúról szól, aki bármiben fogad, mindig nyer...

Szlovák Judit felvétele

Erdei Juli, Mészáros Tamás, Kormos Gyula és Alexics Rita

Jónás Tamás első drámai szövege tartalmában messze nem olyan merész, mint amennyire a kezdés sejteti. Súlyos, már-már irreális, mégis valós problémát vet fel, de nem igazán mer elmélyedni benne, inkább elmenekül egy kusza fantáziavilágba. Ám ott sem mozog bátrabban, hiszen talán a lehető legsablonosabb megoldással zárja le a családi tragédiát. A prológus után lelakott, ütött-kopott, apró szoba tárul elénk, melyben egy csonka család tengeti nyomorúságos mindennapjait: három gyermekét neveli egyedül az anya – mondhatnánk, ha igaz lenne, de nem az. A négy ember már régóta csak megszokásból és kényszerből él egy fedél alatt, mégsem képesek változtatni életükön. Az Anya beteges zsarnok, Erdei Juli alakításában azonban inkább ébreszt szánalmat, mint megvetést. Önmagát erősnek mutató alkoholista, aki régen eltűnt férjét fiában, Péterben keresi, s iránta érzett anyai szeretete szolgai, bűntudattól gyötört szerelemmé változott. Péter (Krausz Gábor) a kényeztetést férfiúi önteltséggel fogadja, s mint vele járó rosszat eltűri anyja női közeledését is. Pedig szabadulna az anyai ölelésből – de csak hogy húgát, Évát szerethesse. Alexics Rita Évája lázadó kamasz, aki nyíltan szembe mer szállni anyjukkal, ha mégoly eredménytelenül is.

Hármójuk szokásosnak tűnő vitáját szakítja félbe egy másik trió: az Orvos, a Gyámügyes és a Rendőr, akik a több sebből vérző Sanyit (Ruszina Szabolcs) – a prológusbeli gyermek-férfit – kísérték a nem éppen édes otthonba. Bár a szellemileg visszamaradott fiút nem először verték meg az utcán, ez nem lehet indoka anyja viselkedésének. Ő ugyanis ahelyett, hogy Sanyit ápolná, azért aggódik, hogy Péter fel ne fázzon mezítláb. És eljön az este, az alvás ideje – némi tanakodással, hogy ma ki kivel feküdjön le (a szó mindkét értelmében). Péter kényszeredetten, a húgától kért altatót bevéve enged anyja unszolásának, és bújik mellé. Később mégis kimenekül az ágyból és a szituációból – Éva mellett köt ki, és Sanyit küldi felajzott anyjuk ágyába. Míg a család tagjai a sötétben egymással vannak elfoglalva, a korábbi trió két tagja, Sallai Virág és Gazdag László immár mint két fantázialény, mint két manó tér vissza – és ezzel kezdetét veszi az előadás azon része, mely leginkább egy *trip*re emlékeztet, utazásra a rémálmok világába.

A próza átváltozik: a fantáziavilágban minden szereplő versben beszél – a szerző ezzel szépen érzékelteti a két világ közti különbséget, csakhogy a formával együtt a tartalom is megváltozik, de ez utóbbi kaotikussá válik. Ez pedig káoszos rendezést von maga után. Tóth József tobzódik az ötletekben mind a koncepcionális, mind az apró megoldások terén. A kevesebb azonban több lenne – túl sok mindenbe kap bele, ahelyett hogy feleannyit pontosabban kidolgozna. Éjszaka a két manó mindent fehér leplekkel takar be, míg a Véletlenre és a Reményre vár – azt gondolhatnánk, hogy egy tisztább világba kalauzolnak minket,

de hamar kiderül: ez sem jobb az előzőnél. Az még érthető, hogy az egykori Rendőr lesz a Véletlen – Mészáros Tamás együgyű rendfenntartóként és nemtörődöm sorsformálóként egyaránt meggyőző –, de a Kormos Gyula által életre keltett Remény figurája tökéletes rejtély. Miért fordul belépőjében a közönséghez, ha máskor nem reflektálnak (meg)figyelői pozíciónkra? Miért visel zebracsíkos öltönyt, akár egy elfajzott Győzike-hasonmás? Utalás lenne a médiára, a folyamatosan világító tévével együtt? És ez esetben mi lenne a média szerepe: a remény forrása, vagy minden rossz okozója? Netán a ruha helyett inkább arra koncentráljunk, hogy Kormos Gyula egyben az apa is? Az apa, akit köröznek, s ezért elhagyta családját, mégis az egyetlen reményük, aki kiutat mutathatna a jelen borzalmaiból. De ő sem kínál végleges és jó megoldást, csak egy ideiglenes kísérletet. Egy hét órán keresztül ható varázsitalt az immár hófehér ruhás Királynőként megjelenő Anyának, hogy érzelmek nélkül láthassa saját életét és tetteit – már ha tényleg hat a szer. A háttérben mindenesetre feltűnik egy digitális óra képe, és elkezd hét (perc)től visszaszámolni, de két-három perc után éppúgy feledésbe merül és eltűnik, mint az a kérdés, hogy hatott-e az ital, és ha igen, miben. A viszonyok nem változnak, hiába alakulnak át. A két testvér továbbra sem talál megoldást tarthatatlan helyzetére, lehet Péter akár Királyfi, vagy Éva Hófehérke. Az alkotók ugyan megetetnek vele egy almát, s talán tényleg csak a Véletlenen múlik, hogy most nem akad torkán a falat. Ez azonban nem válasz egyetlen kérdésre sem, Éva új alakjában sem ártatlanabb, mint eddig volt. Sanyi az egyetlen, akit nem elnevezése, hanem viselkedése különböztet meg valóságos énjétől. Ő ugyanis a Bolond lesz, csakhogy a mesékből ismert fajta, aki tisztábban lát, mint a királyi család összes többi tagja együttvéve. De hiába okos ő, és hiába van Remény, ha végül úgyis a Véletlen dönt – az pedig beletörődik abba, hogy a hasonló helyzetek végkifejlete kizárólag tragédia lehet, s eszerint is cselekszik.

Epilógusként még visszatér a mesemondó hangja, aki továbbra is a kisfiúról mesél, aki mindig nyer, de hiába az így létrehozott keretes szerkezet, az előadás ennyitől nem válik kerek egésszé – ennek a történetnek nincsen nyertese.

JÓNÁS TAMÁS: LÉLEKVESZTŐ
(Kolibri Pince)

Dramaturg: Kovács Kristóf. **Zene:** Bornai Szilveszter. **Bábjelenetek:** Szívós Károly. **Mozgás:** Horváth Veronika. **Tervező:** Orosz Klaudia. **A rendező munkatársa:** Tolnai Edina. **Rendező:** Tóth József.
Szereplők: Alexics Rita, Erdei Juli, Krausz Gábor, Ruszina Szabolcs, Gazdag László, Sallai Virág, Mészáros Tamás, Kormos Gyula.

Barta Edit

Viszlát, Európa!

HORVÁTH PÉTER: BLIKK

„Felelőtlenül problémás, kísérleti munka, több benne az árnyék, mint a fény. (...) Kíváncsian várom a bemutatót, ahol kócos, szutykos, helyenként véres szöveg-kölykömet színházba öltöztetve látom majd viszont" – olvashatjuk a szerző, Horváth Péter szavait az előadás szórólapján. A Nemzeti Színház 2004-es drámapályázatára írt *Blikk* ősbemutatóját látva azt gondolom, az előadás épp e hiányosságokat nem tudta elrejteni.

Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér! – ez a *Blikk* szereplőinek életfilozófiája. Vidéki fiatalok keresik tömegesen boldogságukat az események helyszínén, a határ menti kisváros Európa Discójában. A tarka nejlon- és lakkruhába öltöztetett helyi szubkultúrát – takarózni vágyását – erősíti a román csempészárut szállító Kamionos és a kisvárosi nőcsábász szerepében tetszelgő Langaléta, akik mind hozzájárulnak a tiszavirág-életű diszkó éjszakájának anarchikus végjátékához. A *Blikk* a munkanélküliség, az álláskeresés okozta létbizonytalanság, a kisebbségek (zsidók, melegek, romák) megítélését övező tudatlanságról kíván beszélni, ám a szöveg erre irányuló érzékenységét elfojtja a szereplők alpári beszédstílusa. Durva és bántó nyelvhasználatuk kifejezi ugyan kiábrándító és ingerszegény életüket, de fel is számolja a néző szociális